

Příloha k protokolu o SZZ č. ....

Jméno: **Anna Zrostlíková**

Vysoká škola: **FF JU v Č. Budějovicích,**
Ústav estetiky

Obor: **Estetika**

Recenzent * / Mgr. Peter Chvojka,
Ph.D.

Datum odevzdání posudku: 20. 8. 2013

Vedoucí */ Mgr. David Skalický, Ph.D.

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

ROLE ČTENÁŘE V RECEPČNÍ TEORII UMBERTA ECA

.....
(téma)

Bakalářská práce Anny Zrostlíkové si klade primárně za cíl představit roli čtenáře v procesu interpretace literárního textu v díle literárního vědce, estetika a spisovatele Umberta Eca. Záběr práce je širší než prezentuje její titul, a to z několika důvodů. Zkoumání role čtenáře s sebou nutně strhává i další komponenty literárně estetického diskurzu a v neposlední řadě je autorka nucena analyzovat téměř půl století práce italského vědce. Anna Zrostlíková se poměrně zručně vyrovnává s těmito tématickými přesahy, práce působí koherentně, má základní atributy vědeckého pojednání, je kompozičně velmi dobře rozvržená, najdeme minimum překlepů či chyb a autorka jistě prokázala kompetenci adekvátní bakalářskému stupni vzdělání. Přesto si dovolím několik oponentských výhrad.

Autorka mohla být náročnější sama k sobě, neboť se mi zdá neuvěřitelné, že by s její precizností a pilí přehlédla některé disharmonie, k nimž ji zkoumání Ecových modelů čtenáře, autora a textu dovedlo. Jak uvedeno, reflektován je téměř půl stoletý Ecův vývoj, autorka si je vědoma proměn Ecových tezí a zdárně je pojmenovává (postupné omezování čtenářských kompetencí v procesu interpretace), avšak prezentace Ecovy teorie jako by se vždy zastavila v momentu, kdy vyjde najevo, že nedává smysl. Autorka snad z přehnané úcty k italskému velikanovi přistupuje na nelogické závěry pramenící z vágní terminologie této žijící legendy, přičemž si poměrně dobře vedle sebe sestaví neslučitelné premisy a nepochopitelně je nesmete jako naprosto nedostatečné pro relevantní vědeckou diskuzi.

Samozřejmě beru na vědomí, že se pohybujeme v tzv. diskurzivní vědě a nelze vymezit terminologii tak transparentně či exaktně, jak je tomu v přírodních vědách, přesto

nelze nevidět, že některé závěrečné vývody, jimiž autorka završuje své zkoumání, mají blíže k parodii než k vědě. Příčina spočívá v tom, že práce je více prezentací než kritickým zkoumáním. Již titul zaujímá zbytečně pasivní polohu – proč ne třeba Kontradikce v konceptu čtenářství Ecovy teorie ..... Tato slabina však není čistě dílem autorky, spíše jde o jakousi Ecovu past, do níž se autorka chýtila. Během Ecovy tvorby došlo k markantním posunům literárněvědných paradigmat a Eco není tak progresivním myslitelem, aby nemusel své výroky upravovat dle těchto posunů a evidentně svými pojmy dohání jakousi konstantní ztrátu.

Eco je jakýsi dynamický esencialista. Zřejmě se domnívá, že k postizení interpretačního principu potřebuje tři nezpochybnitelné pilíře – autora, text a čtenáře. Tato imperativní mapa je důsledkem subjekt – objektového uvažování rozvíjející karteziánské dědictví a tradiční metafyziku. Eco je zastáncem recepčního modelu, protože nastupuje na scénu v 60. letech a ocitá se v poststrukturalistické náladě, avšak stále ještě ve fenomenologické, nikoli dekonstruktivistické perspektivě. Proto ho empirický autor „vůbec nezajímá“ (s. 23), proto autorka přesně poznamenává: „že modelového autora vymezuje proto, aby dosáhl symetrie k pojmu modelový čtenář.“ (s. 22) Prostě modelový autor vyplynul z konceptu modelového čtenáře, který vyplynul z rastru subjekt – objektového světa. Můžeme však dnes brát tento schematismus vážně? Má cenu bavit se o prázdných místech či mezerách a o „úkolů“ čtenáře tato místa doplňovat, jak autorka cituje Eca? O tom, že: „Čtenář je aktivním spolutvůrcem textu, neboť si musí každý příběh dotvářet sám.“ (s. 13) Není tato dnes již archaická fenomenologie 30. let, která Eca stále provází, úsměvná?

Zdroj významotvorby či smyslu však není zřejmý ani poté, co přistoupíme na základní trojčlenku autor – dílo – čtenář. Dle Eca čte empirický čtenář dílo špatně, protože se nekryje s typem recipienta, kterého měl na mysli režisér (autor?) (s. 14.-15.). Záhy však Anna Zrostlíková dodává: „(...) literární text (umělecké dílo) je zde pro každého, a proto by se recipientovi nemělo stávat, že by v textu hledal fakta, jež by se vztahovala k němu samotnému.“ (s. 15) Je oním řídicím mechanismem intence autora či jakási všeobecná recepční norma? Z citací na str. 17 to ale vypadá, že své slovo mají i „žánrové znaky“, tedy spíše výbava svázaná s textem?

Za nosný pojem celé práce je prohlášen modelový čtenář. Jeho srozumitelná definice mi unikla nejen v teorii Eca, ale i autorky práce. Na straně 18 je mi jasně vysvětleno, že jde o „textovou strategii“. „Jedná se o soubor podmínek, které stanovuje text.“ (s. 18) Na straně 21 autorka uvádí: „(...) podle Eca předpokládá text svého modelového čtenáře, který pokud jím chce být, musí zaujmout roli, již mu skrze text nabízí modelový autor. Dalo by se říci, že

modelový čtenář je s literárním textem pevně svázán.“ Zdá se, že nuance mezi „textem“ a „modelovým autorem“ je minimální, pokud vůbec nějaká. Na straně 22 je přiblíženo: „Když tedy Eco mluví o modelovém autorovi, myslí tím především zvolený styl (narativní strategii), který podněcuje zájem modelového čtenáře o opětovné čtení.“ Jak už víme, modelový čtenář je „textovou strategií“, nyní již víme i to, že modelový autor je „narativní strategií“. Můžeme si tedy utřít pot z čela. Jen se nesmíme ptát, jaký je tedy mezi nimi rozdíl a proč jsme vlastně tato pojmová pole tak úporně vymezovali. Autorka až depresivně shrnuje Ecovu citaci o modelovém autorovi jakožto totožné položce s intencí textu: „Je tedy důležité si uvědomit, že modelový autor není vypravěč nebo reálný autor, ale abstraktní subjekt, který je (stejně jako modelový čtenář) textovou strategií.“ (s. 22) Při troše dobré vůle bychom mohli jít Ecovi (a autorce práce) naproti a uvědomit si, že hermeneutika a dekonstrukce radikálně zvýšily autosémantickou roli řeči jako takové na úkor autorských a čtenářských subjektů a intencí a že vágní bloudění mezi modelovým autorem a čtenářem je tohoto povědomí následkem.

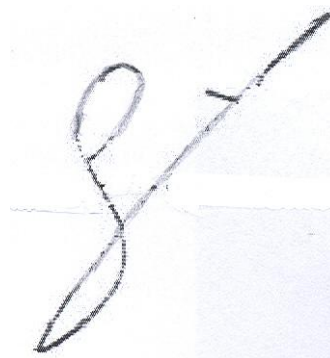
V kapitole 4. opouští autorka koncept čtenářství a přechází k problematice otevřeného a uzavřeného díla. Nechme nyní stranou, že Eco těmito úvahami zásadně ovlivnil mediální studia v 70. letech (birminghamská škola) a všimněme si, že se změnou tématu jakoby padají tak úmorně vydobyté předchozí závěry. Autorka volí např. tuto Ecovu citaci: „Jinými slovy autor předkládá interpretovi, adresátovi dílo kdokončení. Autor však nezná přesný způsob, jakým bude jeho dílo ukončeno, ale je si vědom toho, že po dokončení bude toto dotyčné dílo stále jeho.“(s. 25) Úvahu na dokonalou interpretaci autorka zakončuje: „V ideálním případě je to ta, kterou mu - v touze a snaze svého čtenáře usměrnit - předkládá podle určitého klíče sám autor. Čtenář je tedy pod kontrolou.“ (s. 26) Na straně 32 dojde již k několikátému zvratu. Autorka píše: „Zároveň ani neplatí, že by byl význam textu totožný s významem, který zamýšlel do textu vložit sám autor. Z tohoto důvodu Eco tomuto pojmu (intencio auctoris) nenechává nijak velký prostor. V rámci teorie interpretace jsou pro něho bezpochyby zřetelně důležitější termíny intentio lectoris a intentio operis.“ Avšak o pouhou stranu dál čteme: „Zároveň se modelový čtenář snaží přijít na záměr textu, jaký ve výsledku splývá s modelovým autorem.“

Anna Zrostlíková zpracovala náročné téma oscilující na několika literárních, estetických a filozofických platformách. Zvolila osobnost inspirativní, nicméně dle mého názoru vědecky rozvernou a místy příliš zoviální, čímž se sama autorka dostala do několika rozporných situací. Dovolím si proto poskytnout základní metodický klíč k přípravě obhajoby: 1) buď budou jednotlivé sporné termíny srozumitelně vysvětleny, aby nemohlo dojít k momentu, kdy jedna definice bude bez jakýchkoli doplňků přiléhat i k protichůdným

komponentům interpretačního aktu, nebo 2) bude vysvětleno, proč působí Ecova terminologie tak vágně, co jej v kterém díle (a době) ovlivnilo, jaké paradigma jej přimělo ke zcela protichůdným výrokům atp. (Např. v jakém vztahu je modelový čtenář a intentio lectoris, modelový autor a intentio auctoris a jak se k nim vztahuje intentio operis?)

Budou-li tyto otázky zodpovězeny jednou či druhou variantou, navrhuji hodnotit práci jako **velmi dobrou**.

Návrh na klasifikaci bakalářské práce: **velmi dobře**

.....
podpis recenzenta bakalářské práce

Českých Budějovicích   20.8. 2013
V ..... dne .....